

N:o 42.

Ank. till Riksd. kansli den 14 April 1891, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel till utveckling af statens telefonväsende.
(R. A.)

I en den 13 sistlidne mars till Riksdagen aflåten, till statsutskottet hänvisad proposition (n:o 53) har Kongl. Maj:t gjort framställning om beredande af lånemedel till utveckling af statens telefonväsende.

Af det propositionen bilagda statsrådsprotokoll öfver finansärenden inhemtas, att telegrafverket för telefonväsendet haft att disponera:

a) lånemedel:

från handels- och sjöfartsfonden... kr. 630,000: —	
» den s. k. gemensamma fon-	
den i statskontoret..... » 800,000: —	1,430,000: —
b) af Riksdagen anvisade anslagsbelopp	345,337: 50
c) bidrag från kommuner m. m.	20,462: 50
d) förskott från Uddevalla stad för rikstelefonlinien	
Göteborg—Venersborg—Uddevalla	26,465: —
	Summa kronor 1,822,265: —

Under åren 1882—1889 hade, förutom för utvidgning af de äldre telefontäten, till anläggning och inköp af telefontät äfvensom för byg-

Bih. till Riksd. Prot. 1891. 4 Saml. 1 Afd. 26 Häft. (N:o 42).

gande af telefonlinien Stockholm—Göteborg användts	kr. 1,378,965: 95
samt under tiden 1890—mars 1891 för anläggning och inköp af telefontät, ombyggnad af inköpta nät samt byggande af rikstelefonlinien Stockholm—Malmö utgif- vits omkring	» 875,000: —
hvarjemte värdet å telefonmaterialier i förråd beräk- nades till.....	» 175,000: —
då alltså för telefonändamål inalles utgifvits	kr. 2,428,965: 95.

Skilnaden mellan detta belopp och ofvan upptagna inkomstsumma, eller i rundt tal 607,000 kronor, hade utgått från nettobehållningen af de under alla åren influtna abonnements- och samtalsafgifter.

För att lemna en öfversigt af statstelefonväsendets utveckling under tiden 1883—1890 har utskottet ansett sig böra meddela följande, på uppgifter i dels förevarande kongl. proposition och dels utskottets utlåtande n:o 8 grundade tablå:

	Telefonledningarnas		Antal apparater.	Inkomster.
	Antal.	Längd i km.		
1883	487	909, ¹	555	kr. 45,005: 38
1884	770	1,362, ⁹	888	» 76,333: 12
1885	1,101	2,172, ⁵	1,255	» 109,970: 92
1886	1,390	3,115, ⁶	1,602	» 149,906: 84
1887	1,687	4,323, ⁹	1,964	» 191,867: 96
1888	2,885	7,219, ⁰	3,389	» 296,600: 74
1889	3,338	8,841, ⁶	3,925	» 364,431: 70
1890	4,300	12,100, ⁰	5,050 omkring	» 408,000: —

Af berörda proposition inhemtas tillika, att i mars 1891 telefonapparaternas antal uppgått till 5,700, i sammanhang hvarmed utskottet vill erinra om den utskottet förut meddelade, i nyss åberopade utlåtande intagna uppgift, att inkomsterna beräknades för år 1891 komma att utgöra omkring 600,000 kronor.

I underdånig skrifvelse af den 24 sistlidne februari hade telegrafstyrelsen, efter att hafva redogjort för användningen af det genom nådigt bref den 10 oktober 1890 till styrelsens förfogande ställda lånekapital af 600,000 kronor, meddelat, att genom användningen af samma kapital antalet telefonapparater ökats från 3,800 till 5,500, eller med nära 45 procent, med en beräknad tillökning i bruttoinkomsten af abonnement och samtal från 364,000 kronor till omkring 550,000 kronor, eller med omkring 51 procent. Då telegrafverkets skuld för telefonanläggningar

utgjorde 1,362,000 kronor samt till stadgad afbetalning derå jemte ränta vid 1891 års slut erfordrades sammanlagdt 125,000 kronor, återstode alltså 425,000 kronor, hvaraf för drift och underhåll beräknades åtgå ett kostnadsbelopp af 250,000 kronor samt 175,000 kronor komma att utgöra nettovinst.

Derest allmänhetens fordran om ytterligare utsträckning af rikstelefonnätet skulle kunna tillfredsställas, samt de af Riksdagen med anslag utan återbetalningsskyldighet understödda telefonanläggningar på långa afstånd skulle komma till sitt fulla gagn och lemna den med dem afsedda inkomst; ansåge emellertid telegrafstyrelsen det varda nödvändigt, att äfven de telefonnät, som låge i närheten af dessa anläggningar, men ännu icke tillhörde staten, öfvertoges af telegrafverket. Telegrafstyrelsen hade därför till en början med några af de större telefonföreningarna trädt i underhandling om träffande af aftal i sådant syfte, och hade nämnda föreningar förklarad sig önska en uppgörelse om öfverlåtelse till staten af deras telefonnät. De telefonföreningar, med hvilka styrelsen inledt underhandlingar om dylik öfverlåtelse, vore, bland andra, de i Norrköping, Nyköping, Linköping, Jönköping, Vexjö, Örebro, Köping och Söderhamn. Den summa, som erfordrades för de sålunda i utsigt ställda inköpen, uppginge i rundt tal till 470,000 kronor, hvartill komme för nätens anslutning till rikstelefonen samt för nya förbindelseledningar m. m. omkring 160,000 kronor, eller tillhopa 630,000 kronor.

Antalet abonnenter i rikstelefonnätet skulle genom omförmälda enskilda näts öfvertagande af telegrafverket omedelbart ökas med omkring 2,000, och den årliga bruttoinkomsten med minst 150,000 kronor; förvärfvandets af så viktiga nät, som de nyss uppräknade, komme, enligt hvad telegrafstyrelsen anfört, dessutom att i väsentlig grad medföra tillkomsten af nya abonnenter i de telegrafverket förut tillhöriga telefonnät. Att äfven en icke obetydligt ökad inkomst skulle genom de nämnda nätens intagande i rikstelefonnätet tillföras de interurbana ledningarna framginge deraf, att de flesta af ifrågasvarande städer räknades till landets större industri- och handelsplatser, hvilka kunde antagas vara i behof af all den lättnad i samfärdsmedel, som kunde åt dem beredas. Förutom i rent ekonomiskt hänseende syntes det därför vara af vikt för landet i dess helhet, att den sålunda ifrågasatta utvidgningen af rikstelefonnätet komme till stånd.

Telegrafstyrelsen meddelade härjemte, att äfven andra orter ände, som nu direkt berördes af de långsträckta telefonledningarna, till styrelsen inkommit med begäran om anslutning till rikstelefonnätet.

Vidare anförde styrelsen, att det för att kunna utvidga telefon-

nätet i Stockholm i mån af tillkomsten af nya abonnenter vore nödvändigt, att hufvudledningarna framdroges i kablar under gatorna, emedan luftområdet inom staden vore så taget i anspråk af förut befintliga elektriska ledningar, att det delvis vore omöjligt att framkomma med större knippen af telefontrådar. Ju förr början med nedläggning af dylika kablar kunde ske, desto billigare komme den slutliga anläggningen af telefonnätet i dess helhet att blifva, emedan telegrafverket naturligtvis icke kunde underlåta att redan nu upplägga luftledningar till de personer, som anmälde sig att ingå såsom abonnenter i rikstelefonnätet; men dessa ledningar måste sedermera, då kabelsystemet i gatorna blifvit ordnadt, ersättas med andra i nämnda system ingående ledningar, hvarigenom kostnaden nära nog fördubblades.

Äfven i statens telefonnät på öfriga orter vore en snabb tillväxt af abonnenter att motse, ty nya abonnenter tillkomme i samma mån som statstelefonnätet utvidgades och större fördelar deraf blefve abonnenterna beredda.

Antalet af de under år 1890 tillkomna abonnenter i statens telefonnät, förutom de under året inlösta, uppginge till omkring 1,000, och komme ökningen att under innevarande år blifva betydligt större.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hade telegrafstyrelsen i underdånighet hemställt, att Kongl. Maj:t täcktes bereda telegrafverket utväg att för fortsatt utveckling af statens telefonväsende erhålla ett ytterligare lån till belopp af 1,000,000 kronor, att i mån af behof och på skeende requisitioner ställas till telegrafstyrelsens förfogande, med skyldighet för telegrafverket att derå göra afbetalningar och erlægga ränta, på sätt Kongl. Maj:t kunde finna för godt i nåder föreskrifva.

Med anledning af hvad telegrafstyrelsen sålunda anfört yttrade statsrådet och chefen för civildepartementet följande:

»Jag hade redan den 12 sistlidne januari vid anmälan af telegrafstyrelsens framställningar om anslag för år 1892 till fullföljande af anläggningen af statens interurbana telefonledningar tillfälle framhålla de skäl, hvilka ej mindre ur statens än ur den korresponderande allmänhetens synpunkt talade för angelägenheten deraf, att den tidpunkt, då statens telefonnät komme att omfatta alla orter af betydelse i landet, blefve så fort sig göre läte uppnådd. Samma skäl ega tillämplighet äfven då det gäller utsträckning af statens lokala telefonnät och dessas tillökande med nya, hvarvid jag särskildt fäster uppmärksamheten derpå, att, i mån som de lokala telefonnäten tillväxa, de interurbana ledningarnas rentabilitet ökas. Jag anser mig därför ega fulla skäl att förorda bifall till telegrafstyrelsens nu gjorda framställning.

Det belopp, telegrafstyrelsen nu begärt, kan emellertid, vid det förhållande att detsamma dels i och för sig är jemförelsevis ganska stort, dels ock måste under en längre tid hållas till styrelsens förfogande, ej lämpligen förskjutas af statskontoret eller från någon under detta embetsverks förvaltning stäld fond. Då ifrågavarande bidrag till utveckling af en statens industriella rörelse komme att utgå endast såsom lån och mot ränta, synes det ock vara naturligtast att anvisa beloppet till utgående från det statens embetsverk, som har att besörja det väsentligaste af statens lånerörelse, nemligen riksgäldskontoret. En sådan åtgärd skulle jemväl stå i full öfverensstämmelse med dem, som tillförene i liknande fall af Riksdagen vidtagits. Ännu är, enligt § 20 af det senast för riksgäldskontoret utfärdade reglemente, på nämnda kontor anvisadt ett kreditiv å högst 150,000 kronor till bestridande af sådana telegrafverkets oförutsedda utgifter, som för uppfyllande af traktatsenliga förbindelser kunna erfordras och till hvilka verkets egna medel icke lemna tillgång, och enligt § 13 af samma reglemente åligger det riksgäldskontoret att tillhandahålla medel till fyllande af odlingslånafondens behof. Med fullt så stort skäl torde det kunna åt riksgäldskontoret uppdragas att fylla det statens egna lånebehof, om hvilket nu är fråga, och hvarvid, i öfverensstämmelse med hvad som finnes stadgadt i fråga om statskontorets rätt att af riksgäldskontoret erhålla kassaförstärkning, behovet borde för hvarje utbetalning af Eders Kongl. Maj:t pröfvas.

Hvad sättet för lånebeloppets amortering beträffar, synes någon anledning ej förefinnas att binda telegrafverket vid en viss, bestämd sådan, helst naturligt är, att telegrafverket måste önska afbörda sig denna räntebärande skuld så snart det står i dess förmåga. Huru hastigt detta må kunna ske, låter sig nu ej tillförlitligt beräknas. Nödvändigt är emellertid, att telegrafverket dels erhåller rätt att medelst partiella afbetalningar gälda skulden, i den mån dess tillgångar sådant medgifva, och dels tillförsäkras att få till sin disposition behålla beloppet under en tillräckligt lång tidrymd, hvilken jag efter approximativa beräkningar ansett kunna bestämmas till tolf år, dock icke så, att medlen under hela denna tid skulle, oafsedt gjorda afbetalningar, såsom ett kreditiv hållas verket till handa, utan skulle det ursprungligen anvisade lånebeloppet småningom definitivt minskas i mån af gjorda likvider å skulden. Efter nyssnämnda tidrymms förlopp torde riksgäldskontoret böra ega att till återbetalning uppsäga den skuldsumma, som till äfventyrs då ännu kunde finnas ogulden.

I fråga om tiden för sådan uppsägning, äfvensom beträffande räntefoten, torde annan bestämmelse ej erfordras än att fullmäktige i riksgäldskontoret ega härom bestämma.»

Uppå statsrådets hemställan har Kongl. Maj:t i detta ämne i nu förevarande proposition föreslagit Riksdagen att bemyndiga riksgäldskontoret att tillhandahålla telegrafstyrelsen, för fortsatt utveckling af statens telefonväsende, ett lånebelopp af en million kronor, att, i mån af behof och sedan detta för hvarje gång blifvit af Kongl. Maj:t pröfvadt, af telegrafstyrelsen i riksgäldskontoret lyftas och, jemte ränta, som af fullmäktige i riksgäldskontoret bestämmes, återgäldas medelst afbetalningar i den mån telegrafverkets medel dertill lemna tillgång, dock så att dylika afbetalningar böra en månad förut af telegrafstyrelsen för riksgäldskontoret tillkännagifvas, och att riksgäldskontoret eger att, sedan tolf år från första lyftningsdagen förflutit, uppsäga hvad då af lånet må finnas oguldet till återbetalning å den tid efter uppsägningen, som af fullmäktige bestämmes.

Med anledning häraf anser sig utskottet till en början böra erinra, hurusom utskottet i sitt utlåtande n:o 8, vid behandlingen af de utaf Kongl. Maj:t äskade extra anslag för anläggning af telefonledningar, med afseende å telegrafstyrelsens upplåning af medel för utveckling af statens telefonväsende yttrade, bland annat:

»Utskottet finner emellertid det vara oegentligt, att ett embetsverk af Kongl. Maj:t utan Riksdagens hörande tillåtes ikläda sig dylika vidtgående ekonomiska förbindelser, och föreställer sig, att telegrafstyrelsen skulle lika framgångsrikt som under den sista tiden kunna på telefonområdet tillvarataga statens intressen, äfven om de medel, hvilka för sådant ändamål måste stå till styrelsens disposition, bereddes derigenom, att antingen Riksdagen på framställning af Kongl. Maj:t beviljade ett förslagsanslag till erforderligt belopp för inköp och anläggning af lokala telefontät, eller ock Riksdagens medgifvande äskades dertill, att telegrafstyrelsen för enahanda ändamål finge inom visst, för år bestämdt maximibelopp mot skälig ränta upplåna medel, att med inflytande telefoninkomster på bestämd tid amorteras.»

Då Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag står i nära öfverensstämmelse med hvad utskottet sålunda anfört, får utskottet förorda bifall i hufvudsak till den kongl. propositionen. Utskottet kan emellertid icke underlåta att i detta sammanhang framhålla, att en icke obetydligt ökad inkomst skulle tillföras de interurbana ledningarna äfven derigenom att de enskilda telefontät, som sådant önskade, kunde mot skälig afgift komma i förbindelse med statens telefonledningar. Såsom ett vilkor

härför måste naturligen från telegrafstyrelsens sida uppställas, att det enskilda telefontätet skall i tekniskt afseende vara sådant, att en dylik anslutning kan ega rum, utan att hinder eller störande afbrott i telefonledningarnas användande kan befaras. Men om ett enskildt nät uppfyller alla berättigade fordringar i detta hänseende, synes utskottet några svårigheter icke böra göras för detta näts anslutande till statens telefontät, som af en dylik anordning drager fördel.

Enligt den kongl. propositionen skall riksgäldskontoret ega att, sedan tolf år från första lyftningsdagen förflutit, uppsäga hvad då af lånet må finnas oguldet till återbetalning å den tid efter uppsägningen, som af fullmäktige bestämmes. I stället för denna föreskrift föreslår utskottet en bestämmelse derom, att lånet skall vara återbetaldt inom tolf år från första lyftningsdagen. Utskottet anser det nemligen lämpligare, att en amorteringstid bestämdt fastställles.

Då medlen till denna utlåning torde af riksgäldskontoret böra anskaffas genom upplåning, hvartill bemyndigande för närvarande icke lärer erfordras, men den ränta, telegrafstyrelsen skall till nämnda kontor erlägga, icke bör öfverstiga den ränteutgift riksgäldskontoret får för berörda upplåning vidkännas, har utskottet ansett detta, i likhet med hvad i dylika fall förut egt rum, böra i Riksdagens beslut utsägas.

På grund af hvad här ofvan blifvit anfördt, hemställer utskottet,

att Riksdagen må bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att tillhandahålla telegrafstyrelsen, för fortsatt utveckling af statens telefonväsende, ett lånebelopp af en million kronor, att, i mån af behof och sedan detta för hvarje gång blifvit af Kongl. Maj:t pröfvadt, af telegrafstyrelsen i riksgäldskontoret lyftas och, jemte ränta, motsvarande den ränteutgift, som genom berörda belopps öfverlemnande till telegrafstyrelsen riksgäldskontoret förorsakas, inom tolf år från första lyftningsdagen återgäldas medelst afbetalningar i den mån telegrafverkets medel dertill lemna tillgång, dock så att dylika afbetalningar böra en månad förut af telegrafstyrelsen för riksgäldskontoret tillkännagifvas.

Stockholm den 14 april 1891.

På statsutskottets vägnar:

Gustaf Sparre.
